

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

עין משפט נר מצוה

נ.

(א) [לקמן קפ"ה, ג] (ב) [ב"ב ז' ע"ג; ג] (ג) [מ"ז ע"ב; ד] (ד) [מ"ז ע"ג; ה] (ה) [ב"ב ע"ה, א] (ו) [בבב"ט מ"ד, א] (ז) [בבב"ט מ"ד, ב] (ח) [בבב"ט מ"ד, ג] (ט) [ב"מ ע"ג; ד] (י) [ב"מ ע"ג; ה] (יא) [ב"מ ע"ג; ו] (יב) [ב"מ ע"ג; ז] (יג) [ב"מ ע"ג; ח] (יד) [ב"מ ע"ג; ט] (טו) [ב"מ ע"ג; י] (טז) [ב"מ ע"ג; יא] (יז) [ב"מ ע"ג; יב] (יח) [ב"מ ע"ג; יג] (יט) [ב"מ ע"ג; יד] (כ) [ב"מ ע"ג; טו]

תורה אור השלם

1. ויהי ביום ההוא לא ידעו אור יקרות וקפאון; זכריה יר ו
2. ביום ההוא ידעו על מצלות הטוס קדש ליי ויהי הסירות בבית בן פנחיקים לפני המזבח; זכריה יר כ
3. ויהי כל סיר בירושלם וביהודה קדש ליי בצאתו ובאו כל הובחים וקלחו מים והשלו בהם ולא ידעו בכניעו עי' בבית י' וקפאון ביום ההוא; זכריה יר כ
4. וקרא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקחה ויבא אליה; בראשית לח ב
5. כנען בידו מאיני מרמיה וקשקש אהב; השוע יב ב
6. מי יגיד זאת על צר המעטרה אשר סתרה שרים כנעניים נבדו ארץ; ישעיה כג ח
7. ויהי ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא ידעו י' אהרן ושמו אהרן; זכריה יר ט
8. ויאמר עזר אלהים אל משה בה האמר אל בני ישראל י' אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואליה יעקב שלחתי אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר; שמות ג טו

גליון הש"ס

גמ' א"י אין כאן ענין עי' שנת סג ע"א שמי ד"ה לא יחלו;

מוסף רש"י

מה איסורו בכזית. שיעור איסור אכלתו הוא חייב עליו צמות [קפ"ט] עליונים למטה. אותם שהם עליונים כאן מתמת עושין ראינו שם טעם למטה (ב"ב) והתחתיים למעלה. ראינו ענין שמי ציני שפלים, שם הארבעת השופרים (ש"ס), ואנן היכי האם. בעלי טוהה היאך אמינין, היאך י' תשימנו (ש"ס), כי היכי דאיתו אנן הכי. טעמים ונכבדים (ש"ס), משרום הרוגי מלכות לא. לא. ולומר קן מלמא לתורה הוא דהו

לאיסורו. של חמץ. וכשר קודש נמי משפסל ציזאל אסור באכילה: יקרום וקפאון. אידי דלייירי בירושלים ציליאת שעריה דקתני וכן מי שיזאל מירושלים כו' פתח זהה פרשתא דבעינן למימר קמן שעמדי הקצ"ה להוסיף על ירושלים: אור שיקר בעולם הזה. כשמהה מאירה בצבורתה ואורה גדול אותו אור חשוב ויקר שלה יהא קפוי וקל לעולם הבא. כל דבר קל קרי קפוי קף על המים ויאף הנדול מתרגמינן וקפא פדולא (מלכ"ב ז): בני אדם שיקרים. עשיים וחשובים ואנין טובים למקום: איסגיה. גוע ופרחה רוחו: עליונים נמטה. אותן שהיו כאן חשובים ראיתי קלים: ואנן. תלמידי חכמים היכי אמינן התם: הרוגי מלכות וכו' לא. לא היטה בהן מעלה אחרת שיחשבו עליה אלא זו צלצד: הרוגי לו. שני אחים היו שממרו עמנו. על שראל שהודו על עזמנו הריגת בת מלך שהיו מטיילין אותה על כל ישראל: עד שעה שפסוס רץ ומציל כשעור מרוכת הסוס עד חצי היום. ולשון מציל שיליו מחמיו שכל שעות היום חמה נוטה ללדנין ולא האדם ולא הצהמה נוטה ללדין כשחמה שזמרח כל האדם למערב אבל צחי היום חמה עומדת בצלמטע הרקיע גדאל כל האדם ולא הסוס תחמיו צפי' ר' מנחם ז"ל מלמתי: כל מצילות. כלומי' שתולין לקוס לניו ולקשקש לשון מלמתי (ד"ה א ג): י' יפה קודש לה'. שיתנדו שראל נדומיהן למקדש: כל ציוס שיצונו ישראל. קן הנכניס ציוס אחד עד חלות יהו קודש לה' שיצאוס נדבה למקדש: הסירוס ממוקים. אף הסירוס יהו של כסף ושל זהב שמהם סס ציוה רבה למקדש: מאי ויהו הסירוס כמורקים. הא בצמילות הסוס ליכא הקדש כולי האי: דמיסעפתי ישראל ימעשרו ישראל וצטורה אחרת היא: כנעני. לא יהו צריכין גזברין לעשות סחורה נכסי הקדש לפי שיהא סס עושר גדול מן הציוה: הא אברהם וזכיר אס יחאק. שהצניע לאליעזר לא תקח אשה לפני יעקב. כנעני (בראשית כד): ויחאק אס יעקב. לא תקח אשה מבנות כנען (שם כח): כולו האס והמטוב שאין סס צטורה רעה: למידרשה בפירקא. קרייה דיו"ד הי' דלרצע אותיות דרשיה וטעמיה התלויים זו: לעלם פתיב. זה שמי לעלם חסר וי"ו לשון העלמה: כתיב זה שמי לעלם. זהעלמה וכתיב זה זכרי דמשמע קרייה ולא העלמה. לשון אחר כיון דכתב זה שמי פשיטא דזה זכרי

מקום שנהגו. אור"י צסר ריב"א דמפרש בירושלמי מאי שנה ערבי פסחים משאר י"ט משום דזמן הפסח מחלות ואיך ואף יחד קאמר התם צסאר ימות השנה ציוס שמציא קרבן אסור צמלכא ופריך אס כן יהא כל היום אסור כמו יחד שמציא קרבן ומפרש התם משום דלאוי להקריב משמחית אלל פסח אינו יכול להקריבו אלל אחר חלות דנפקא לן מצינ הערביס ופריך אלס כן קרבן תמיד שהוא ללל ישראל וקרב צכל יוס יהא צכל יוס אסור צמלכא ומשני שאני תמיד שהמורה הוציאה מן הכלל דכתיב ואספת דגנך ואס כל ישראל יושבים וצטוליס מי יאסוף להן דגן ומשמע התם דמדלורייתא אסורה ונראה דאף צזמן אז דליכא אסורה הקרבה כיון שצסאר הוא אסור לעולם: העושה

בכזית תניא ר' נתן אומר זה וזה כשתי ביצים ולא הודו לו חכמים יהיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון מאי יקרות וקפאון א"ר אלעזר זה אור שיקר בעולם היה וקפוי לעולם הבא ר' יוחנן אמר אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעוה"ז וקפויון הן לעולם הבא ור' יהושע בן לוי אמר אלו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויון הן לעוה"ב כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש ואיתגניד כי הדר אמר ליה אבוה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראייתו עליונים למטה ותחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראתי ואנן היכי התם כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתנין התם ושמעתי שהיו אומרים א' אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתן (מ' ומאן) גינהו אילמא ר"ע וחבריו משרום מלכות ותו לא אלא הרוגי לוד (ב"ב) ביום ההוא יהיה על מצלות הטוס קדש לה' מאי מצלות הטוס א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהסוס רץ ומציל ר' אלעזר אמר כל מצילות שתולין לקוס בין עיניו יהיה קדש לה' ור' יוחנן אמר כל ביהו שבחיון ישראל עד שעה שהסוס רץ ומציל יהיה קדש לה' בשלמא למאן דאמר כל ביהו שבחו ישראל היינו דכתיב והיה הסירות בבית ה' כמזרקים לפני המזבח אלא למ"ד בהנך תרתי מאי והיה הסירות בבית ה' מילתא אחריתי קאמר דמתעתרי ישראל ומתנדבי ומייתי בשלמא למ"ד ביהו היינו דכתיב ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות אלא למ"ד הנך תרתי מאי ולא יהיה כנעני א"ר ירמיה א' אין כאן עני וכנעני מוגל (ד"א) דאיכרי תגר דכתיב וירא שם יהודה בת איש כנעני מאי אילמא כנעני ממש אפשר בא אברהם והוהיר את יצחק בא יצחק והוהיר את יעקב ויהודה אזיל ונסיב אלא אמר רבי שמעון בן לקיש בת גברא תגרא דכתיב כנען בידו מאזני מרמה ואיבעית אימא מהכא א' אשר סוחריה שרים כנעניה אחד אטון האידינא לאו אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה א' על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת לעולם הבא כולו הטוב והמטיב ושמו אחד מאי אחד אטון האידינא לאו שמו אחד הוא א"ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביו"ד הי' ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו"ד הי' ונכתב ביו"ד הי' סבר רבא למדרשה בפירקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב ר' אבינא רמי כתיב זה שמי לעלם וזה זכרי לדרור אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד הי"א ונקרא אני באל"ף דל"ת:

הדרן עלך אלו עוברין

במקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין ג' ונתנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם

היאך יקרא אלל בשמו: לא כשאני נכנס. שני שמוות לימדו שם הכתיבה ושם הקרייה: הדרן עלך אלו עוברין

מקום שנהגו. על חלות. חצי היום: שלא לעשות. כדי שלא יהא טרוד צמלכא וישכח ציעור חמלו ושחיטת הפסח ותקון מנה ללורך היללה דמנזה לטרות מנעוד יוס כדי להכב מהר דלחמר צפ' צמל' (ד' קט). חוטפין מנה צלילי פסחים צעציל מיעוקות שלא יענו: ואל

היהודים בשבילה, ואמרו שני האחים (נ"א: שמייה ואחיו) אנו הרוגה כדי להציל כל ישראל, ונהרגו חן זכרי. (נ"א: ושלמו בנפשם ונהרגו הם... וליהם מפורש בישעיה כי עלך הרוגנו כל היום וגו') וקיימא לן כי הרוגי לוד הם שמעיה ואחיו שנהרגו ב"ב בארד כמפורש בפרק סדר תעניות כ"ד כו', והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. יהיה ה' אחד, שאין שם בשורה רעה, שצריך לומר ברוך דיין האמת, אלא הטוב בכל, שהכל טוב שאין שם רע. ושמו אחד כ"ר"י בן יצחק דאמר בעולם הזה שמי נכתב ביו"ד, אלא ונקרא באל"ף הבא כולו אחד, שמי נכתב כך אני נקרא. ובה סבר למדרשה בפירקא. ולגלותי, א"ל ההוא רבא זה שמי לעלם חסר וי' כתיב, אחד, שמי נכתב כך אני נקרא. הדרן עלך אלו עוברין מקום שעושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין כו', ומתמהנין מאי איריא ערב פסחים אפילו כל ערבא כמי, ונתתי העושה מלאכה בערבי שבתות ועוברי ימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם. ושנין התם מן המנחה ולמעלה הוא מחצות. אי נמי התם ברכה לא חזי, הכא בערב הפסח העושה מלאכה מחצות פסחים אפילו כל ערבא ולתי

כלומר עלמיה, [וזה] זכרי כשאני נקרא עכשיו באל"ף דלה, ובעולם הבא בשמי שנאמר זה שמי לעולם. הדרן עלך אלו עוברין מקום שעושין מלאכה בערבי שבתות ועוברי ימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם. ושנין התם מן המנחה ולמעלה הוא מחצות פסחים אפילו כל ערבא ולתי

א [מ"י פ"י מהל' צרכות הל"ג טו"ש"ע א"ית ס"י רכב ע"פ א"ן:]
א ב מ"י פ"י מהל' י"ט הל' י"ז כ סגן לאין עה טו"ש"ע א"ית ס"י תסח סע"ג א ד:

מוסף תוספות

א. דמנהג אבותינו בירידת אצ"פ שפסח אינו נוהג עתה. מוס' ר"פ.

רבינו חננאל

וכיון שהזכיר אם לא עבר הצופים חזון, דש"מ עד הצופים מירושלים הוא חשוב, הוצרך לברור מהאי קרא, והיה ביום ההוא יהיה על מצלות הטוס קדש לה', ואמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שעה שפסח יר וצטוליס מירושלמי חצי היום שהלל על סוס תחמיו, מפני זה פתח והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון, פ"י ר' אלעזר אור שהוא יקר בעולם הזה, כלומר התורה. כדכתיב כי נר מצוה ותורה אור, וכתיב ודבר ה' היה יקר בימים ההם, קפוי הוא מלי לעולם הבא, וכל דבר מצוי ביד הובים כדכתיב והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו וגו' בולו הוא, ריש לקיש דרשו בתלמוד נגעים ואהלות שהוא יקר עכשיו כו'. ור' יוחנן אמר אלו בני אדם שבראו בעולם הזה יקרים ונכבדים, קפויים הם לעולם הבא. כי הא יוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש כאלו פרתה שמתו, איתפח אמר ליה אבהו מאי חזית, אמר ליה עולם הפוך ראייתו עליונים למטה, כלומר היותם, החשובים בעולם הזה, כדכתיב אוקריו אנש מפד ואדם מכתם אופיר, ראייתו אומם תחתונים כמדרגה התחתונה, והיורדים בעולם הזה ראייתו בעליה למעלה מאלו. אמר ליה בני עולם ברור ראית, כלומר האמת שם הוא, מי שהוא לשם עליון הוא העיקר, אמר ליה ואנן אנה מקומנו, אמר ליה אנן חשיבותינו התם כי הכא. ושמעתי אשרי מי שיבא לכאן ותלמודו בידו. יש מי שאומר שגורם תלמודו על פה, כי הלך וגורסו עמו. ויש מי שפירש שמי שיבא בכאן ומעשיו מידים ותלמודו שקיים כל מה שלמד, נמצא כאלו הביא אדותיו עמו. והרוגי מלכות אין כל ביהו ולשון יכולה במחיצתן. ואסיקנא לאו ר"ע וחבריו דהללו מעלתן גדולה וזלות מצות הריגתם, אלא שני אחים שהיו בלוד בשעה שצמנצת בת קיסר הרוגה, ובקשו להרוג כל (יהודי) היהודים בשבילה, ואמרו שני האחים (נ"א: שמייה ואחיו) אנו הרוגה כדי להציל כל ישראל, ונהרגו חן זכרי. (נ"א: ושלמו בנפשם ונהרגו הם... וליהם מפורש בישעיה כי עלך הרוגנו כל היום וגו') וקיימא לן כי הרוגי לוד הם שמעיה ואחיו שנהרגו ב"ב בארד כמפורש בפרק סדר תעניות כ"ד כו', והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. יהיה ה' אחד, שאין שם בשורה רעה, שצריך לומר ברוך דיין האמת, אלא הטוב בכל, שהכל טוב שאין שם רע. ושמו אחד כ"ר"י בן יצחק דאמר בעולם הזה שמי נכתב ביו"ד, אלא ונקרא באל"ף הבא כולו אחד, שמי נכתב כך אני נקרא. ובה סבר למדרשה בפירקא. ולגלותי, א"ל ההוא רבא זה שמי לעלם חסר וי' כתיב, אחד, שמי נכתב כך אני נקרא. הדרן עלך אלו עוברין מקום שעושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין כו', ומתמהנין מאי איריא ערב פסחים אפילו כל ערבא כמי, ונתתי העושה מלאכה בערבי שבתות ועוברי ימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם. ושנין התם מן המנחה ולמעלה הוא מחצות פסחים אפילו כל ערבא ולתי